Utvidgning eller minskning av parametrar och undersökningsfrekvens

Här ger Livsmedelsverket vägledning om hur kraven i lagstiftningen kan uppnås. Vägledningen är inte bindande och utesluter inte andra sätt att uppfylla kraven.

På den här sidan hittar du information om när och hur antalet parametrar och undersökningsfrekvensen ska utvidgas och får minskas enligt 19 § LIVSFS 2022:12.

Under vissa omständigheter ska undersökningsprogram utökas med fler parametrar, eller undersökningsfrekvensen ökas. I en del fall är det möjligt att minska undersökningarna av vissa parametrar.

Observera att såväl skyldigheten att utöka undersökningsprogrammen liksom möjligheten att minska dem är kopplad till kravet på att utföra faroanalys. För anläggningar som är under storleksgränsen 10/50 och därmed inte omfattas av kravet på faroanalys kan minskningar av undersökningsprogrammen enbart göras för de radioaktiva ämnena.

Utvidgning av antalet parametrar och utökning av undersökningsfrekvensen

Den som upprättar ett undersökningsprogram ska ta hänsyn till resultatet av faroanalysen när undersökningsprogrammet upprättas. Om något av de villkor som anges i bilaga 3 avsnitt C del I till LIVSFS 2022:12 uppfylls ska antalet parametrar utvidgas eller undersökningsfrekvensen i undersökningsprogrammet utökas. Observera att detta krav endast gäller de verksamhetsutövare som omfattas av kravet på att genomföra en faroanalys.

Ett exempel på det är att om en verksamhetsutövare i sin faroanalys upptäcker att det finns en nedlagd kemtvätt i tillrinningsområdet och man har konstaterat att det finns exempelvis perkloretylen i råvattnet, så behöver undersökningsprogrammet utökas med undersökning av perkloretylen. Verksamhetsutövaren behöver också avgöra hur ofta undersökning av parametrar som lagts till i undersökningsprogrammet behöver göras. Parametrar kan läggas till i provgrupp A- eller B-undersökningen. Man kan även välja andra frekvenser vid behov.

En del faror kan förekomma mer frekvent vid vissa årstider, till exempel cyanobakterier. De kan behöva kontrolleras oftare vid de tidpunkter då de förekommer. Faror som utgör en akut risk för människors hälsa bör undersökas ofta.

Parametrar kan även behöva läggas till i undersökningsprogrammet för att säkerställa att desinfektionen är effektiv och att eventuella föroreningar som kommer från biprodukter från desinfektionen hålls på så låg nivå som möjligt utan att desinfektionens effektivitet riskeras.

Desinfektionsbiprodukter

Oftast tar man i faroanalysen bara hänsyn till faror som innebär en direkt hälsorisk. Vid undersökning av dricksvatten analyseras i många fall parametrar som inte är faror i sig, men där förhöjda halter kan påverka ett beredningssteg negativt. Exempelvis kan färg, turbiditet, organiskt material och järn göra så att UV-desinfektionens effektivitet minskar och därmed kan dricksvattnet bli en hälsorisk. Har man till exempel ökade halter av organiskt material i sitt råvatten kan frekvensen av COD_{Mn}-analysen behöva utökas.

Man kan även behöva utöka frekvensen av kloridanalyserna om råvattentäkten ligger i ett område där det finns risk för inträngning av salt och/eller relikt havsvatten. Ökade kloridhalter innebär ingen hälsorisk men blir halterna tillräckligt höga kan dricksvattnet i stor sett bli oanvändbart.

Utöka undersökningen av råvatten

Baserat på resultatet av faroanalysen ska undersökningen av råvatten utökas med fler parametrar eller fler undersökningstillfällen. I de allra flesta fall behöver undersökningen av råvattnet utökas med fler parametrar.

De parametrar som anges i bilaga 3 avsnitt B tabell 1 till LIVSFS 2022:12 är minimikrav för vad undersökningen av råvatten ska omfatta. Om det i faroanalysen exempelvis konstateras att bekämpningsmedel är något som verksamhetsutövaren behöver undersöka noggrant på grund av att lantbruk finns i tillrinningsområdet så kan det vara lämpligt att undersöka vissa bekämpningsmedel redan i råvatten för att kunna anpassa beredningen på bästa sätt. Syftet med att utöka undersökningen av råvatten är att kunna utforma beredningen av dricksvattnet på ett ändamålsenligt sätt.

Faroanalys och kritiska styrpunkter för dricksvattenanläggningar

Minskning av antalet parametrar och undersökningsfrekvensen

Den som upprättar ett undersökningsprogram ska ta hänsyn till resultatet av faroanalysen när programmet upprättas. Under de förutsättningar som anges i bilaga 3 avsnitt C del II till LIVSFS 2022:12 får antalet parametrar eller undersökningsfrekvensen i undersökningsprogrammet minskas. Om verksamhetsutövaren vill utnyttja denna möjlighet ska underlag för minskning av antalet parametrar eller undersökningsfrekvensen överlämnas till kontrollmyndigheten.

Observera att parametrarna E. coli och intestinala enterokocker inte omfattas av undantagsmöjligheterna. Parametrarna måste alltid undersökas enligt den angivna undersökningsfrekvensen, se bilaga 3 avsnitt C del II till LIVSFS 2022:12.

Parametrar som ingår i provgrupp A är viktiga för att övervaka dricksvattnets kvalitet och fungerar som indikatorer på eventuell förorening som kan vara risk för människors hälsa. Därför är det olämpligt att undanta många av dessa parametrar.

Den parameter som Livsmedelsverket bedömer möjligen kan omfattas av undantag i provgrupp A är mangan. Samma princip gäller för provgrupp B men här finns möjlighet till undantag för fler parametrar.

Minskning av undersökningsfrekvensen

Ett exempel på när undersökningsfrekvensen kan minskas för en parameter är bekämpningsmedel. För att kunna minska frekvensen måste samtliga prov som undersökts enligt fastställt undersökningsprogram under minst tre år vara lägre än 60 procent av värdet som anges i bilaga 1 till LIVSFS 2022:12.

Gränsvärdet för enskilda bekämpningsmedel är 0,10 µg/l. För att undersökningsfrekvensen ska kunna minskas för enskilda bekämpningsmedel så får den uppmätta halten från samtliga prov under minst tre år inte får överskrida värdet 0,06 µg/l.

Verksamhetsutövare som producerar eller tillhandahåller 10-100 m^3 dricksvatten per dygn där provgrupp B-undersökning (där bekämpningsmedel ingår) bara utförs vart annat år, räcker det att samtliga prov vid denna provomgång underskrider värdet 0,06 µg/l för att minskning av undersökningsfrekvensen ska kunna göras.

Den minskade frekvensen ska fastställas i förhållande till parameterns långsiktiga trend och koncentrationens variation. Det innebär att man bör vara uppmärksam på parameterns förändringar även om kraven för undantag uppfylls. Om man till exempel ser att en parameter långsiktigt har en stigande trend kanske det inte är lämpligt att ge undantag.

Åtgärder för att minska halterna för en parameter kan behöva göras om det finns en uppåtgående trend även om gränsvärdet i LIVSFS 2022:12 inte överskrids. I de fallen bör man särskilt noga bedöma om det överhuvudtaget är lämpligt att minska undersökningsfrekvensen samt i vilken omfattning undersökningsfrekvensen kan minskas.

Undantag från möjligheten att minska undersökningsfrekvensen

Undersökningsfrekvensen för tritium kan inte minskas. Däremot kan tritium undantas undersökning under de förutsättningar som anges i bilaga 3 avsnitt C del III uppfylls.

Minskning av antalet parametrar

För att kunna ta bort en parameter helt från undersökningsprogrammet måste samtliga prov som tagits enligt fastställt undersökningsprogram under minst tre år vara lägre än 30 procent av gränsvärdet som anges i bilaga 1 till LIVSFS 2022:12. Exempel för det finns ovan under minskning av undersökningsfrekvensen. För att kunna ta bort parametern från undersökningsprogrammet i exemplet om bekämpningsmedel gäller att de uppmätta halterna från samtliga prov under minst tre år inte får överskrida värdet 0,03 µg/l.

Minskning av parametrar får göras om faroanalysen bekräftar att människors hälsa skyddas från skadliga effekter av alla slags föroreningar i dricksvatten. Det innebär att man i faroanalysen ska ta hänsyn till alla faror som rimligen kan förväntas finnas, med nuvarande kunskapsunderlag, för att skydda människors hälsa.

Just vad gäller bekämpningsmedel har bedömningen gjorts att det inte är nödvändigt med kraven på att parametrarna måste vara lägre än 30% av gränsvärdet för att kunna ta bort parametern enligt bilaga C del II punkt 3 till LIVSFS 2022:12. Vid bedömning av borttagning av bekämpningsmedel kan man i de flesta fall använda sig av faroanalysen kombinerat med kommentaren för bekämpningsmedel i bilaga 1 till LIVSFS 2022:12. Kommentaren anger att endast de bekämpningsmedel som antas förekomma i en vattentäkt behöver analyseras.

Minskning av antalet parametrar för radioaktiva ämnen

För de radioaktiva parametrarna radon, total alfaaktivitet, total betaaktivitet, tritium och indikativ dos gäller inte samma undantagsmöjligheter som för övriga parametrar när det handlar om att ta bort parametrar från undersökningsprogrammet, se bilaga 3 avsnitt C del III till LIVSFS 2022:12.

Istället gäller att parametrarna endast kan tas bort under en särskilt angiven tidsperiod om kontrollmyndigheten bedömer att parametern sannolikt inte kommer att förekomma i en täkt i halter som skulle kunna innebära en risk för att det uppstår avvikelser från de värden som anges i bilaga 1 till LIVSFS 2022:12. Även de minsta dricksvattenanläggningarna under storleksgränsen 10/50 kan minska antalet parametrar för radioaktiva ämnen om kriterierna uppfylls.

Senast uppdaterad 3 mars 2026 Ansvarig grupp ROR_DK